

ISTVÁN KIRÁLY MÚZEUM KÖZLEMÉNYEI

SZERKESZTI: FITZ JENŐ

B. sorozat 14. sz.

WATHAY FERENC:

SZÉKESFEJÉRVÁR VESZÉSÉRŐL
VALÓ HISTÓRIA

(1603)

BEVEZETÉSSSEL ÉS JEGYZETEKSEL ELLÁTTA:

NAGY LAJOS

1957

SZÉKESFEHÉRVÁR

Wathay Ferenc 1568-ban született a Sopron megyei Nagyvágon. Rövid ideig tartó iskoláztatás után, szinte már gyermekkorra óta fegyverrel a kezében harcolt a törökök ellen. Katonai szolgálatát Tihany várában kezdte 1584-ben, s attól kezdve — mint önéletrajzában írta — „nem tetszhetvén semmiként a honlakás, mindenkor kivágyódom vala az végekbe.” 1585-ben Csesznek várába szegődött, a következő évben pedig Győrbe került, hol „a csatázókkal gyakran szerencse-próbáláson” forgolódott. 1588-ban, mikor a Meleg hegynél, a Nyéki völgyben, a székesfehérvári úton megtámadott egy török csapatot, lovát leszúrták, őt magát pedig veszedelmesen megsebesítették. 1593-ban a győri várparancsnok megbízásából Bocskai Istvánt látogatta meg, kinek felesége, Hagymási Margit neki unokatestvére volt. Még ugyanebben az évben, november 5-én Fehérvár mellett, a „szent Borbála asszony harasztja szélében, az almási útnál” a törökökkel való harc közben lováról lebukott, s csak a szerencse mentette meg, hogy a vágató sereg agyon nem taposta. 1594-ben ott volt Esztergom ostrománál. Onnan Győr felé vonult, s miután azt elfoglalták a törökök, harcolt a Duna mellett ellenük, a ballábát átlőtték. Szinán pasa pusztító hadjárata volt ez, mely után — mint önéletrajzában írta — a föld „minemű szörnyűségben volt, és mind az egész Rába belső fél, mind Bécsig és rémülésben, nincs azt ki megírhatná.” Győr elfoglalása után Magyaróvárott katonáskodott két esztendeig, majd Sárvárra nevezte ki Nádasdy Ferenc 50 lovon való hadnagyságra. 1597-ben Pápa visszafoglalása után a sárvári had odament, s onnan szállottak táborba 1598-ban, s indultak visszafoglalni Palotát, Veszprémet, Tihanyt, Vázsonyt és Gesztet. Ezután Wathay Veszprémbe került, szintén hadnagyként. 1600. január 11-én feleségül vette Viczay István özvegyét, Ladonyi Annát. Felesége még ugyanebben az évben pestisben meghalt. Wathay ezután ismét Sárváron katonáskodott, és innen indult Nádasdyval 1601-ben a töröktől visszafoglalt Fehérvár alá, s vett részt a török ellentámadás visszaverésében. Székesfehérvárt „megoltalmazánk az esztendőben.”

1602. február 17-én ismét megnősült, a 17 éves Vághy Zsuzsannát vette feleségül. Április 1-én visszatért Fehérvárra, „mely rút, puszta és felette szűk hely vala”, s ott „a főkapitány után ... a magyarság valamennyi ott volna főhadnagyuk és vicekapitányuk” lett. Fehérvár elfoglalásakor, augusztus 29-én fogságba került. Először Budára vitték, onnan 12 nap múlva, vasat verve a lábára, a többi fehérvári fogollyal együtt hajókon Nándorfehérvárra szállították, s mint Hasszán basa rabját börtönbe zárták. Szökni próbált, „eszébe jutva szerelmes társa és jó sza-

---

Kiadja

a FEJÉR MEGYEI HELYTÖRTÉNETI MUNKAKÖZÖSSÉG. Készült
2000 példányban. A kiadásért felelős dr. Fitz Jenő múzeumigazgató.

badsága." Levágta a vasat a lábáról, de egy német rab elárulta. Második kísérlete már sikerült: egy törökké lett magyartól török ruhát szerzett s 1603. május 4-én kiszökött a tömlöcből. Karánsebes felé menekült, de csak Csákóvárig jutott el. Itt elfogták. Temesvárra vitték, s „egy Ferhát hodzsának” adták át, az bilincsbe verette. Itt is levágta a kezéről és a nyakáról a vasakat, de észrevették. Egy hónap múlva ismét szökni próbált, sikertelenül. Egy nándorfehérvári török felismerte, hogy a basa rabja (eddig Nagy András néven bujkált), ezért a temesvári várbeli tömlöcbe vitték át, de innen „kibül soha rab azelőtt nem szaladt vala el”, július 10-én újra kiszökött — kiásta magát. Lippára akart eljutni, útközben lefeküdt pihenni a fűbe, egy arra járó török csapat azonban észrevette s Fellakba vitte. Innen került vissza Temesvárra, majd Nándorfehérvárba „előbbeni kedvetlen szállásomra”, mint írta 1603. augusztus 4-én.

Nándorfehérvárból szeptember 29-én indították útnak a rabokat, összesen hatvanat, Konstantinápoly felé. Harminc napig tartott az út, s Wathay Ferencet 1603. október 31-én a Fekete Toronyba zárták.¹ Börtönét, melynek falai között annyi magyar rab szenvedett, ezt a „búval virágzó, rút, sötét tömlöcöt” jól ismerjük verseiből:²

*Sőt lakásom most hol, ki akarod tudni,
Egy magas toronyban, kit nehéz hidd lakni,
Konstantinápolyhoz két olasz mérföldnyi,
Az Fekete-tenger parton megláthatni,
Öt híján száz grádics följára kell fel bele menni.*

Itt írta 1605. februárjában önéletrajzát, de életének eseményeit csak 1603. október 31-ig részletezte. Ebből a szinte egész életében harcokban forgolódo katonából, akiről legalább is önéletrajzának vallomása szerint, nem tudjuk, hogy irodalommal, szűkre szabott iskolai életén túl, alkotó módon foglalkozott volna, kényszerű rabsága alatt költő lett. Rabsága esztendeiről énekei tanúskodnak,³ s illusztrálják ugyancsak a rabság idején készített színes rajzai, melyek közül igen soknak a tárgya rabok és saját maga keserves élete.⁴

Wathay „fő rab” volt, pénzbeli értékét ugyan nem tudjuk, de rokonságának — dunántúli kismemeseknek — nem állott módjában kiváltani a török császár rabságából. Rokonai megpróbálkoztak a főuraknál közbenjárni kiváltása vagy kicserélése érdekében. 1605. február 11-én Chaby Mihály írt Batthyány Ferencnek: „... az szegény öcsém Vataj Ferenc felől könyörgök Nagyságodnak, hogy Nagyságodnál legyen emlékezetben megszabadulása felől, mert Isten után csak Nagyságodhoz vagon bizonalmunk szegénynek megszabadulásában ... Ha Nagyságod maga rabjával szabadéttatja meg, szép emberséggel meg igyekezzünk Nagyságodat

elégétteni, annak fölötté hiszem Nagyságod szolgája leszen és Nagyságodat szolgálja, míg él...”

Bár nem Batthyány Ferenc révén, de 1605. nyarán Konstantinápolyból Budára hozták, s 1605. szeptember 29-én már innen írt levelet Batthyány Ferenchez Németújvárra kiszabadítása érdekében: „... írna Nagyságod mellettem Bécsbe Mátyás herceg urunk ő Fölségének, hogy ő Felsége azt a rabját, az kit rajtam kérnek, tudniillik az Komáromban lévő Aly szekszárdi béget adná éröttem, megtekéntvén ő Felsége az én hű szolgálatomat és hogy én nem az magam haszna keresésén találtam légyen ez nyomorúságot, hanem ő Felsége szolgálatján, kiért hű szolgálattommal és mind koldulásommal talált fizetésemmel megelégiteni kész leszek ő Felségét.”⁵ A kért közbenjárásra nincsenek adataink, de ha volt is, nem vezethetett eredményre, mert 1606. január 3-án már Nándorfehérvárban találjuk Wathay Ferencet. Itt találkozott vele 1606. februárjában Amhát Kihája, amint éppen Konstantinápolyba, a császár tömlöcébe akarták vinni. Wathay könyörgött Amhátnak, hogy venné meg ő. Ezt Amhát meg is tette, és szándékában volt vele a rab Aly bég kiszabadítása. „Nem magam hasznát keresem — írta Amhát Batthyány Ferencnek — hanem az szegény rabok nyomorúságán szánakozván cselekedtem.”⁶ 1606. március 3-án is Nándorfehérvárban volt még Wathay Ferenc, s ekkor fűzte utolsó énekéhez a következő megjegyzést: „Mikoron a szekszárdi Aly bég felől oly hírem jött vala, hogy nem akarna értem adni római császár öccse, Mátyás herceg, akkorbeli bánatomrul írtam ve'a ezt Nándorfehérvárban, az Aly bég házában.” Ez az utolsó biztos adatunk Wathay Ferencről.

Istvánffy Miklós említi ugyan, hogy Wathayt és Isolanot Székesfehérvár elfoglalása után Belgrádba, majd innen Konstantinápolyba hurcolták, „... hol Isolano, míg a megváltása körüli alkudozás késlekedve folyt, a hosszas börtön, s reájött betegségben elhalt, Herbersteinnel együtt Wathayt a császár a tatai parancsnokkal cseréltette ki.”⁷ Ezt az adatot a Székesfehérvár 1602-i visszafoglalásával foglalkozó hadtörténész, Gömöri Gusztáv cáfolta. Szerinte Isolano nem halt meg a börtönben, hanem már 1603-ban kiszabadult, és a szultán a német császárnál a békekötés kieszközlésével bízta meg, s továbbra is a császári hadseregben szolgált haláláig, 1640-ig.⁸ Gömöri azonban, bár jól tudta a fehérvári várparancsnok Isolano keresztnévét: János Márk, — összetévesztette fiával, a hadtörténelemben közismert János Hektorral, aki valóban császári tábornokként, 1640-ben halt meg. Az 1602-ben csak 22 (vagy 16) éves Isolano János Hektorról nehéz elképzelni, hogy ekkor Székesfehérvár parancsnoka lehetett volna, mint azt a német és osztrák katonai lexikonok állítják.⁹ Isolano János Hektor 1602-ben horvát földön jutott fogságba, honnét egy olasz segítségével hamarosan kiszabadult, míg apja, aki Székesfehérvár parancsnokaként került török kézre, rabul halt meg Konstantinápolyban,

mint Ballagi Aladár¹⁰ egy 1622-ben Nürnbergben megjelent útleírás nyomán közli.¹¹ Így tehát Istvánffyknak Isolanora vonatkozó adatát hitelesnek fogadhatjuk el, valószínűsítvén egyúttal Wathay kiszabadulását is. Kiszabadulásának körülményeit azonban csak további kutatások véletlen eredményei tisztázhatják.

*

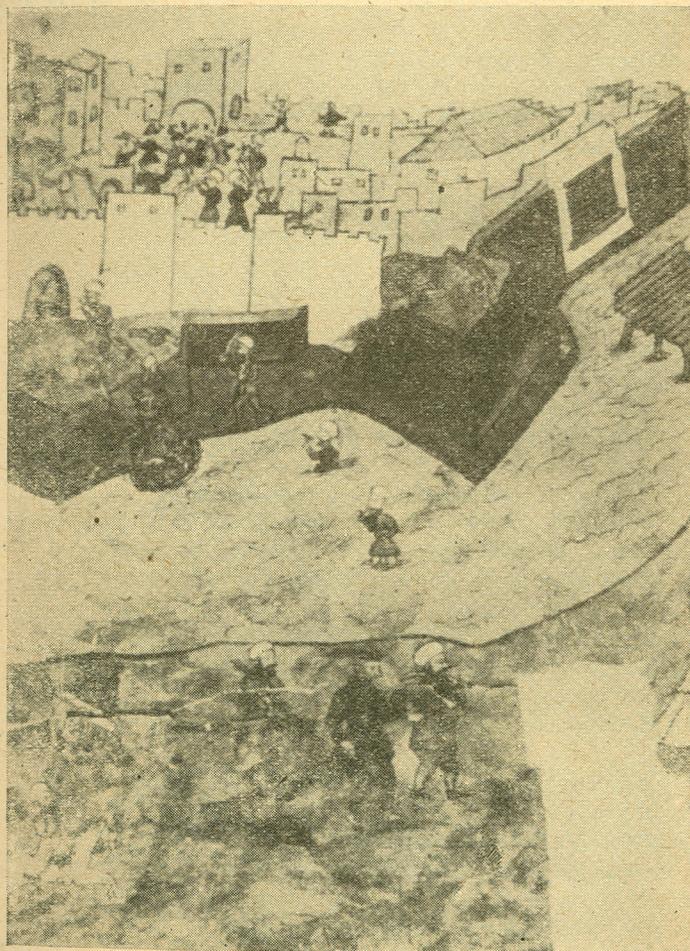
Wathay életének, küzdelmeinek, szenvedéseinek emlékét fogságban írt énekeskönyve és önéletrajza megőrizte számunkra, — a nemzet tudatába azonban nem került. Wathay Ferenc neve, életének emléke legfeljebb családjában öröklődhetett nemzedékről nemzedékre, kézen-közön kallódó énekeskönyvével kapcsolatban. 1606-ban Istvánffy Miklós írta le és nyomtatta ki nevét először Magyarország Történetében, száraz történelmi adatként, — s 1835-ben fedezte fel énekeskönyvét Ponori Thewrewk József valahol Sopron megyében, s adta hírül az Ephemerides Posoniensis 1835. december 1-i számában. Nagy lelkesedéssel fogott hozzá az énekeskönyv kiadásának előkészítéséhez, s 1836. március végén kinyomtatott és az országba szétküldött romantikus lelkesedésű tudósítása volt az első írás, mely Wathay nevét a nemzettel megismertette: „A nemzet haladásának örvendő polgár mélyen érzi, hogy a derék Wathay különféle elmeszüleményei által a honi történetírás és literatura egén az igaznak és kecsesnek új napja kelend fel, melynek sugárai segítségül szolgálnak ama homálykózó vádat eloszlatni, hogy a magyar az előkorban a tudomány és művészet mezején renyhe volt volna. Szokatlan világ fogja bűvárkodó honosinkat meglepni, midőn szemlélendő, hogy a haza legrégebbi íróitól kezdve a legújabbakig oly szerző, aki együtt gyönyörű-kezű s többnemű prózaíró, követésre méltó, figyelemlelkű történetíró, költő, kép-, táj- és címer-festő, bátor katona, s a Fejedelem és szülőföld mellett hősként vívó pályáján, többször ellenség rabláncáiban sanyargatott és talpveréssel kínoztatott fogoly volt volna — Wathayn kívül egy sem létezett.”¹²

A mű tervezett teljes kiadása elmaradt, csupán töredékek láttak napvilágot. Azonban Ponori Thewrewk közlései,¹³ majd 1914-től kezdve Dézsi Lajos tanulmánya¹⁴ nyomán Wathay neve s munkáinak emléke bekerült az irodalomtörténeti köztudatba. Megismerését és értékelését azonban akadályozta, hogy az énekeskönyv kiadatlanul hevert a Magyar Tudományos Akadémia kéziratárában. 1955-ben a székesfehérvári István Király Múzeum gépirásos sokszorosításban közzétette az énekeskönyv teljes szövegét betűhív formában, a tudományos kutatás számára, — most pedig a régi magyar költészet és helytörténet iránt érdeklődő olvasókat szándékozik megismertetni Wathay egyik énekével, a Székesfehérvár veszéséről való históriával.

Wathay Ferencnek a székesfehérvári várfal tövében álló szobra méltatlanul elfelejtett embert ábrázol. Ezt az ismeretlen Wathayt kívánta

megismertetni az énekeskönyv betűhív szövegkiadása, s a fehérvári ének kiadásával is megkíséreljük, hogy életet öntsünk Wathay Ferenc szoborba merevített alakjába, hogy ez a vitéz és költő, aki eddig csak Fehérvárral összeforrott nevével maradt emlékezetben, most már verseivel szóljon hozzánk.

Nagy Lajos

A janicsárok elfoglalják a Monostor-bástyát

SZÉKESFEJÉRVÁR VESZÉSÉRÜL VALÓ HISTÓRIA

Az nagyságos úrnak, Enyingi Török Istvánnak egy rab az tenger mellett, Galata tornyában írta szomorúságos bánattyában.

Nótája: Szertelen veszedelem reánk szálla, avagy Sok csudák közzül.¹⁵

Szegény Magyarország már ha állhatsz lábra,
Sok romlás miatt mert gyakran jutsz kárra,
Minap is rabság szálla egy fiadra,
Székesfejérvár juta pogánságra.

5. Előbb is ezért sokat te bánkódál,
Két héán hatvan esztendőig kit gyászál,
Nemrég kezdedhöz hogy juta vigadál,
Nem lén segéded s meg tüle elválál.

10. Kárt valla veled ebben körösztényesség,
Jelesben Sárvár s Győr közt levő népség,
Fiad rabságát báná sok nemesség,
Balatonig be, Bakony-beli község.

15. Errül de renddel én is kezdék szólnom,
Mind voltaképen es dolgát megírom,
Végre romlását utól megmondanom,
Mert ezért fejem hidd én is fájdalom.

20. Sőt ezerhatszáz s írnak vala egyben,
Már német tábor kinn vala mezőben,
Kevesen csak mint tizenkét ezeren,
Rékomáromhoz szállanak mind egyben.

Francuz nemzetből egy úr köztök vala,
Fü császár-képe táborban az vala,
Duca Mercuri Emanuel vala,
Okos és bátor vitéz ember vala.

25. Elvégezé, hogy Fejérvárt megszállják,
Mert kevés török benne hogy van tudgyák,
Ez kevés néppel eztet megpróbálják,
Török hadat is mert hírvel sem hallják.

30. Indulván azért dobokat üttete,
Élest szekérre nagy sokat szerzete,
Hat öreg álgyut velek készítettete,
Sok tarackokat többet is vitete.

- Egy kevés magyar csak még köztök vala,
Nihán végekbül strázsaképpen vala,
35. Többi mind német, olasz, francuz vala,
Fejérvár felé közelgettek vala.

- Rémülének benn törökök ezt hallák,
Mert hatsáznak csak egymást benn találák,
Sátorakat mind németek fölvonják,
40. Az váras környül utakat beszállák.

Vala Haszon bég akkor Fejérvárban,
Gyors vitéz vala ő minden dolgában,
Egy rész népének ment vala Budában,
De vártát osztá széjjel az várasban.

45. Az derékvárhoz német nem fér vala,
Beslia s sziget mert oltalma vala,
De módót hamar abban lölte vala,
Szigetben rétrül betörtettek vala.

50. Reggel hajnalkort szigetet megvevék,
Besliát is túl aznap pusztán lelék,
Németek gyorsan két várast ellepék,
Kétfelől álgyú hat oda vonyatek.

- Vala szállásnak tizenegyed napja,
Várat kétfelől kezdék rontania,
55. Küfalat földre mind ontogatnia,
Törökök ezt nem kezdék állhatnia.

- Ezt látván mindgyárt magokat elszánák,
Port az bástyákban s tornyok alá rakák,
Vitézek küvöl ustromot indétták,
60. Törökök várast ő magok meggyújták.

Szörnyen az város akkor mind ége,
Monostor tornya s bástya nehán düle,
Maga négy órán csak tarta lövése,
Isten így adá körösztényen kezébe.

65. Elevenen bég akkor foglyá esék,
És sok fű török vele kézben esék,
Bég felesége, sok buja fogaték,
Németekben is portul sok hányaték.

Sietvén irák ezt német császárnak,
70. Koronázóhelyek kézben magyaroknak,
Kiert hálákat Istennek adának,
Mátyás herceggel urak vigadának.

Ebben söt hire lén Hászson basának,
Ki vezére vala az török császárnak,
75. Sietve kelé vizét az Drávának,
Reménli vissza hogy veszi urának.

Renddel herceg is mindgyárton elira,
Magyar uraknak széjjel parancsola,
Minden indulna, maga is indula,
80. Fejérvár alá Mátyás herceg juta.

Ország hadnagya Dunán innend vala,
Az jó Nádasdy Ferenc akkor vala,
Battyány Ferenc vele indult vala,
Ezer lovas velek s annyi gyalog vala.

Lén Török István előbb indulásban,
Mert Pápán vala fű kapitánységban,
És Herceg mellé siete táborban,
Két úr is juta, másfelől azonban.

Vala Thurzó György Dunán túl valókkal,
90. Thurzó Sztaniszló és több úrfiakkal,
Vén Pográni is az ország hadával,
Lének ezek is mint kétezer lóval.

Azonban vezér Szekszárdot elkelé,
És jól fölére szintén Baránd felé,
95. Tatár is vele vala ötszáz felé,
Csatáktul herceg ezt gyorsan megérté.

Letört falait ezenben épéték,
És Fejérvárnak földdel, kóvel tölték,
Jó háromezer puskás választaték,
100. Storomberg hada s maga benn hagyaték.

Onnand az urak tábort kiljebb vivék,
Ló eleség hogy meg ne fogyatkozzék,
Vaskapu környül tábort telepítették,
Herceg népe is ott megszámláltaték.

105. Herceg hada csak tizenötezer lén,
Vezér pasa is azonban érkezvén,
Sok szép sereggel magát megjelentvén,
Hatvanezeren s talánd többen is lén.

Igen szép renddel város fölyül szalla,
110. Almás felé föl az rét mellett nyula,
Török az réten ott töltést csinála,
Két fél közt akkor ott szép harc lett vala.

Söt az basának ez vala szándékja,
Hogy herceg hadát előbb fölgázolja,
115. Mert azt semminek, kevésnek alétya,
Várost azután úgy övének tartja.

Tisztán szent Ferenc-nap tájban ez vala,
Az basa hadát indétotta vala,
Mohai mezőre átköltözött vala,
120. Egy jó szombatnap ez dolog lett vala.

Olly az Istennek söt irgalmassága,
Kevésben vagyon inkább szent hatalma,
Benne bizókban vagyon ő jóvolta,
Basát nem hagyja ő akaratjára.

125. Rövid szóval ezt mind egyben foglalom,
Mert cikkelenként mind meg nem írhatom,
De ha töröknek estvei oltalom
Nem léssen vala, lesz vala siralom.

Igen nagy szégyent basa ekkor valla,
130. Körösztényeknek ezen szívet ada,
Herceg urakkal azt végezte vala,
Vitéz moldra ki mezőre szállana.

Azért étszaka minden készen vala,
Vasárnap reggel tábor megindula,
135. Nádasdy hada előljáró vala,
Szentgyörgy föliben egy hegyre kiálla.

Azalatt tábor patakon költözék,
Előljáróra sok török érkezék,
Puskával, nyilval őket lövöldözék,
140. Urak serege vissza rugaszkodék.

Száguldván őket török környül vevé,
Az urat egyik csak közel eléré,
Vitéz Nádasdy lovát megtérétté,
Az hegyes törvel törököt leveré.

145. No hétfőn regvel még kiljebb menének,
Szentgyörgy mezőre egy hátra érének,
Sereget szépen mezőn rőndelének,
Duca Mercuritul jól intéztetének.

Az basa is ott ellenben kiállá,
150. Egy vitéz török ő vicéje vala,
Memhet tihának azt nevezik vala,
Jó hadviselő híres vitéz vala.

Gondolák azért törökök ezenben,
Hogy derékhaddal basa veszteg legyen,
155. Tihája hadnak balog szárnyára üssön,
Beglerbég pedig jobb szárnyára ökleljen.

Java töröknek mind ezekkel vala,
Szándékok nekik akkoron az vala,
Hogyha két szárnyát hadnak megbonthatja,
160. Derékra basa mindjárton indulna.

Semmit tihája azért nem tartozék,
Balszárnyra hadnak vakmerőn ütközék,
Thurzó hada ott vala, emberkedék,
Csak gyorson szép harc akkor ott történék.

165. Az tihája mert akkoron elesék,
Budai basa es ott megöleték,
Szöndrei béget puskával meglövék,
Ill jeles három török, sok több esék.

Gonosz esetek beglerbég hogy látá,
170. Másfelől való öklelést elhagyá,
Mind az basával Isten elálméttá,
Két had ott egymást estvekort elhagyá.

Ott látván basa, hogy semmit nem nyerhet,
Az tüzes hadnak feléje sem mehet,
175. Memhet tihája halálán is ijedt,
Már csak gondolja minként haza mehet.

Sőt várívást is akkor elfelejté,
És ott táborát ő visszatérétté,
Herceg is hadát hazafelé vivé,
180. Az basát Isten igyen szégyenyétté.

Sok szerencséken akkor így marada,
Szegény Fejérvár ellenségtül forga,
És az esztendő két had így eloszla,
Már jövődőben jer lássuk mint romla.

MÁSİK RÉSZÉ

185. Változék hamar azért az idő télben,
Vala ezerhatszáz és az kettőben,
Herceg forgatja Fejérvárt eszében,
Töröknek is tudja, hogy vagyon eszében.

Végezé azért ugyan megépétsék,
190. Tavasszal mindgyárt hantval földvel töltsek
Környül az vizet árokban bevegék,
Hogy ellenségtül oztán igen féltsek.

Rendele bele egy olasz kapitánt,
Ioannes Marcus Comes de Insulant,
195. Végekbül széjjel háromszáz katonát,
Németet többet s másfélszáz hajdukát.

Néhány fú magyarnak ez dolog nem tetszék,
És Fejérvárbul ők búcsúkat vevék,
Tisztességekre nem tudom mint esék,
200. De az fejeknek tudom jobban esék.

Az üdü jöve azért kikeletben,
És moldgyak volna immár építésben,
Föcskéek is vannak fészök építésben,
De kapitán nincs, tartják szóval Bécsben.

205. Késedelmet tén az hosszú tanácslás,
Pilátus monda hogy lássa Kaifás,
Pünkösd hó múlték, lén sok halogatás,
Szent Iván hóban lén végre indulás.

Eljuta azért elég sietségvel,

210. Az fű kapitán mintegy ötszáz csehvel,
Taliccka, ásó, latáttal búségvel,
Azt tudja jól járt ugyan nagy örömmel.

Nem késék semmit, építéshez kezde,
Bástyákat széjjel zsinorval eljegyze,

215. Fondamentomot gyorsan fölveltete,
Mert fondáláshoz ő maga jól érte.

Igen az munkát sietteti vala,
Üdületlen jól forgóldik vala,
Jeles és eszes olasz ember vala,

220. Csuda oly gyorson mit épített vala.

Ime basa is ezt gyorson megérté,
Székesfejérvárt herceg hogy épétté,
Ő is sietve az hadot készétté,
Tavali úton hamar költözteté.

225. Nem két holnapja építésnek vala,
Téltul az váron sok rés nyitva vala,
Basa jövését már jól értik vala,
Az fű kapitán postán fölirt vala.

Gyorson élést és új népet küldgyenek,

230. Régi németek mert várbul kimennek,
Épéttő népet katonák vivének,
De nagy az munka kit el nem győzének.

Immár az basa közel jutott vala,
Véletlenképpen gyorson elért vala,

235. Kisasszony hónak ez elein vala,
Roszburm s Kolonics készültének vala.

Tének szekerekre élést, indulának,
Hat zászló alja németet választának,
Szabad hajdut is ezért elhozának,

240. Nagy Gyórbül ezzel gyorson indulának.

Öszögében ott az vár szintén vala,
Sem ép sem pusztá csak nagy rosszul vala,
Marsalk s Kolonics arra felelt vala,
Ők két hétre megsegéttik mondták vala.

245. Rakodtaták bennvalók marhájokat,
Feleségeket s kiküldék lovakat,
Mint szállott várhoz készétték magokat,
Félsz igen bántá ott az új hajdukát.

Egy fű vajda is megbetegült vala,

250. Jó szombatheli Péter deák vala,
Az feér betegség igen leli vala,
Jó módval magát kibeszélte vala.

Onnand az marsalk azért indult vala,
S Palotát közel el sem érte vala,

255. Szágoldó török csak ott termett vala,
Kevéssé őket benn nem kapta vala.

Környül no várban azért vártát oszta,
Az fű kapitán népet számláltata,

260. Hova szükség lén, mindennek helt ada.

Jeles úriak németek közt valának,
Kik gyalogoknak hadnagyi valának,
Nagyságos nembül inkább mind valának,
Alább az nevek írva találatnak.

265. Sőt az kapitán ollyant is gondola,
Kétfelől utát várnak oltalmazza,
Ha segítséget marsalk bebocsátna,
Akármel felől jobban behozhassa.

Temetős kövöl azért sáncot ása,

270. Palota felé el ki hidnál vája,
Azon szigetben többet is ásata,
Magyart, németet is ezekben hagyta.

Úgy cselekedék az Sóstó felől is,
Sáncot ásata Ingován végén is,

275. Németet s magyart hagyta azokban is,
Várat ezemben épétté ott benn is.

Az több hajdukat sziget városban hagyá,
Az katonákval rét mellé állatá,
Hogy rétrül török úket meg ne csalná,
280. Az nagy sok pusztán népét így szaggatá.

No vala szintén szent Kalára napján,
Szép tiszta üdő kilenc óra táján,
Az Haszon basa föltetszék hegy hátán,
Sok különb sereg vele lovak hátán.

285. Nem messze környül várnak telepedék,
Beglerbég penig Sóstóhoz ott szállék,
Beslia két nap múlva elhagyaték,
Mert várat onnánd semmire nem félték.

A várhoz török délrül nem fér vala,
290. Mert sáncok környül oltalmazták vala,
Török sáncokat ustromolja vala,
Keveset ártván sőt kárt vallnak vala.

Kétször valóban megharcoltak vala,
Az sáncok környül sok török holt vala,
295. Csak besliából várat lövi vala,
Hetednap ez már Palota felől vala.

Egy szombat napon kilenc órán vala,
Igen sok török bozótban gyült vala,
Az felől penig sáncot nem féltik vala,
300. Beslia iránt áttörtettek vala.

Gyalogok közt kinn kapitán is vala,
Sáncokat s csapást ő forogja vala,
Nyárfára török hátul fakadt vála,
Sáncokat kővöl szaggasztotta vala.

305. Igen nehezen kapitán szalada,
Egy paripán be alig száguldhata,
Hogy török kinn nem szakasztotta vala,
Az gyalog inkább mind oda marada.

Indula török az sziget városnak,
310. Semmi palánkját mert nem látá annak,
Harminc négy zászlót hamar fölhányának,
Katonák de belől töltésre futának.

Rémült hajduság igen ijedt vala,
Illay András zászlót kapott vala,
315. Vathay kapu sáncban futott vala,
Népét biztatván, török megszűnt vala.

Azonban lásd itt mell dolog történék,
Magyar nemzetem mell gyalázat esék,
Hajduk magokban aztot elvégezek,
320. Hogy az bozótot az nyakokban vegyék.

Bánom katonák magok nem gondolák,
Ők is ezt látván sokan hírek hagyák,
Zászlók s hadnagyok hagyván nádat buják,
Kilencen végig az sárt csak megállák.

325. Az többi mind az rétre szökött vala,
Az hajdukban is százhusz maradt vala,
Sziget kapunál az mel kis sánc vala,
Abban megtartván maradtanak vala.

Szintén már estve ez dolog lett vala,
330. Az több hajduság mind elszökött vala,
Kapitán szigetet pusztán hatta vala,
Maradék néppel várban szorult vala.

Teljes nyolc napja az szállásnak vala,
Szigetben álgut az török vont vala,
335. Már mint szereti ugyan lövi vala,
Ingován felől földig törte vala.

Ez ellen belől kapitán csinála
Egy retirádát baranabul rava,
Földdel az közit es megtöltette vala,
340. Jó részt az várban kinn szakasztott vala.

Nem sokkal rosszabb keretésnél vala,
De hogy alacsonyb az igen árt vala,
Monostor bástya hogy kész még nem vala,
Török eztet is igen lövi vala.

345. Gyakorta ez közt várat kéri vala,
Hitlenségeket igen hányják vala,
Belől semmi szót de nem adnak vala,
Segétséghez mert igen bíznak vala.

Ennek már tizenheted napja vala,
350. Hogy török várat megszállotta vala,
Környül az törés már mind készen vala,
Ustromhoz azért mind készültek vala.

Regvel idején rohantanak vala,
Várnak darabja nekik maradt vala,
355. Retirádát es még nem tudták vala,
Fürdőháznál is ustromnak ment vala.

Meglátá belől sőt török az sáncot,
El nem állhaták semmiként az dolgot,
Megtágulának, mert sok károk lén ott,
360. Az törés mellé még hát népet hozott.

Ez nekik belől ott igen árt vala,
Hogy külső törés sokval magasb vala,
Retirádánál s naggyal följobb vala,
Török mint völgyre ugyan lelű vala.

365. Lövéstől belől igen vesznek vala,
Egy zászló német mind elfogyott vala,
Gróf és Hermestein jól forgódnak vala,
Töréshez ismét népet hoztak vala.

Lén mind estvéig aznap az ustromlás,
370. Huszonhétszerlen új néptül rohanás,
Francuzzal elvegy töröktül nagy romlás,
Mindkét félben lén sok kár és nagy halás.

Elfogyva belől szintén vitézlő nép,
Elszökött s megholt többire mind az nép,
375. Négyszáz ha vala ki találatott ép,
Kapitán lábát meglövék, az sem ép.

Több rést is másutt török falon nyita,
Onnand is erős ustromot mind tarta,
Annyira hogy csak az Isten akará,
380. Ellenség várat aznap nem foglalá.

Hogy estve azért ustromot tágétták,
Láták bennvalók tovább nem tarthatják,
Éjjel németek egymást öszvő hívák,
Várat megadgyák mind arra tanácslák.

385. Gróf hadnagyokval nem akarja vala,
De köznép ellen nem állhatnak vala,
Másnap reggelre jutottanak vala,
Szent János nyaka vágása nap vala.

Az vitézlő nép regvel szót kiada,
390. Két német zászlótartót kibocsáta,
Török is kívöl zálagot beada,
Gróf hadnagyokval basához választa.

Lén izenetjük nekik az basához,
Hogy semmi közök nincsen vár adáshoz,
395. Sőt készek inkább mind egyig halálhoz,
Vagy mint akarja akár az rabsághoz.

Azzal is szabad hogyha elbocsátja,
De kiki köztök az hitit megtartja,
Római császár őket nem csufulja
400. Hitván hóhérvál és nem hurcultatja.

Tén nagy fogadást ott nekik az basa,
Szakállát fogá hogy mind elbocsátja,
De török szava mint eb ugatása,
Ezek azt tudák, mind igaz mondása.

405. Hitötlen most is, mindétig az vala,
Monostor bástyát mind ellepte vala,
Hadnagyok gondot nem viselnek vala,
Köznép bástyáruul ellézegett vala.

Azt mintha immár az basa nem érti,
410. Jancsár az bástyán kezde mind behágni,
Azon népeket kezde széjjel kapni,
Az közt kit érhet, mindent kezde vágni.

Töltéstül kapu meg sem nyitathaték,
Addig az népség mind úgy oda torlék,
415. Soknak az beli tiprásban kiomlék,
Hátul töröktül mert vágaték, öleték.

Ott az kapitánt az hat hadnagyokval,
Niha fű török vivék jancsárokval,
Vezér basához nagy sok hazugságval,
420. Ajándékozák aranyos kaftányokval.

Rettenetes rút romlás ez lett vala,
Palota kapunál levágattak vala,
Inkább egymáson mint ott holtak vala,
Mind német magyar ígyen vesztek vala.

425. Nagy sok jó vitéz ott akkor elvesze,
Az fű marsalknak ezt mívelé hite,
Holott jól láták vár elromlott szinte,
Meg nem tarthatja akkor soha senki.

Im köztök azért nehánt megnevezek,
430. Főemberek kik akkoron veszének,
És az helben is jól vitézkedének,
Halállal, rabsággal, sebbel fizetének.

Itt fűkapitán gróf Insulan vesze,
Vele Friedrich Herbmestein ott vesze,
435. Maximilian Heisenstein es vesze,
Constantinus gróf Liecktenstein es vesze.

Alexandrinus Siffer ötöd vesze,
Albert Czernemi az hatodik vesze,
András Malines az félkezü vesze,
440. Hanz Esser nyolcad megölék ott vesze.

Bárson ruhában ezek mind valának,
Mind úrfi moldra öltözve valának,
Kin törökök is ugyan csudálának,
Jancsár agához sátorban hozatának.

445. Az több németnek nevét meg nem írom,
Ha nem ismered mi haszna jól tudom,
De hova lettek azt alább megmondom,
Már magyarokat majd előszámlálom.

Nehéz sebekben foglya esett vala,
450. Ott az Wathay Ferenc veszett vala,
Fűkapitánnak ki vicéje vala,
És magyaroknak fűhadnagyok vala.

Ismég Illay András, győri vesze,
Az fokon szegént megölék, ott vesze,
455. Horvát György, ismég Szili Gergel vesze,
Keneseyvel ez öt hadnagy vesze.

Rétre mind hajdu hadnagy szökött vala,
Földvári Vince csak megmaradt vala,
Szabó Máté is sánca veszett vala,
460. Horvát István s Prithi ott benn vesztek vala.

Több katona is ki benn maradt vesze,
Szegén Kovács György ember módra vesze,
Hadnagya mellett végig lén s ott vesze,
Szezin kis Teke János is ott vesze,

465. Harmadik Botos Miklós ott benn vesze,
Vitai Márton s Balog Gergel vesze,
Safarit Mihók s Szilágyi Istók vesze,
Meggyesi János és Amburus vesze.

Az Sebeházy Ferkó szegin vesze,
470. Wathay szolgája ura mellett vesze,
Tisztességesen ez mindenék vesze,
De többi nádiban s ki hova széllede.

Sőt nádra benne kik szöktek megmondok,
Török Boldizsár első lén közöttök,
475. Szezin nagylábu Horvát Péter másik,
Lengyel és Csuti két Bálint negyedik.

Szabó Mihál és Kovács Balázs vala,
Terkenci Jakab s Szili János vala,
Örsi Tamás és Balka János vala,
480. Három trombitás Pál, Ferenc, Mátyás vala.

Ott az Tatay Benedek ment vala,
Tatay Péterrel rétbén szöktek vala,
Nagy Benedek és többek lettek vala,
Ill kisebbségben ezek estek vala.

485. Mind így veszének több vitézljő népek,
Oll puszta helben kik emberkedének,
Csuda sőt inkább az mit mívelének,
Hogy egy hétig is benne lehetének.

Országul magyarok kell vala támadni,
490. Ill jeles helért mindnyájan indulni,
Az más szájával nem kell vala enni,
Ill szép hazánkért fáradságot nézni.

Régen, idején s mindgyárt épéteni,
Tavasszal, böjtben es hozzá kezdeni,
495. Magunk körmének kell vala itt kopni,
Úgy árnyékában kedvesen nyugodni.

Vajde heában mert nincs fejedelmünk,
Mint farkas erdőt néz mindgyárt fél szemünk,
Egy rossz polgárért nemesül kiáltunk,
500. Csak az törvénnre s nagy pörre jók vagyunk.

Sőt ha odalész magad s mind jobbágyod,
Az decretumot miért osztán hordozod,
Bécs felé inkább jobb egy kappant hoznod,
Mert az vargával nehéz ott pörlenöd.

505. Azt tartom nincsen sehon végek között,
El Tömösvártul Kanizsáig sehol,
Mell várbul csata járhatna bátrabbul,
Messzebb és alább mint ez Fejérvárbul.

Gondold az Buda, Koppán, Simontornya,
510. Egész Somogyság, Pécs és az Baranya,
Száváig alá Szerém tartománya,
Ez helbül eddig mihez jutnak volna.

Oda föl meg úgy mind Sópronig volna,
Az ótalomság mennyire szolgálna,
515. Bakonság tája eddig épült volna,
Ha gondot akkor rá viseltünk volna.

Sőt kapitánok de mint jártak vala,
Budára basa őket külte vala,
Vácban bocsátja azt hazutta vala,
520. Wathay s Kovács György is köztök vala.

Berakák őket de egy éjjel hajókban,
Az Dunán küldék Landorfejérvárban,
Onnand meg alább Konstantinápolban,
Ez mai nap is vadnak nagy rabságban.

525. Az több németben mondgyák egy keveset,
Hogy imitt amott rosszat kit föllöltek,
Propter videte hogy eleresztettek,
Hogy födezhessék inkább hitlenségek.

Nézd de Istennek itt ő csuda dolgát,
530. Miként mutatja níha önön magát,
Hogy ismertesse inkább nagy jóvoltát,
Az bünért ismég nagy bosszuállását.

Az Fejérvárral Isten csak próbála,
Hálaadó voltunk hogyha megláthatja,
535. Több hazánkat is ígyen megadhatja,
Országunkval s mind megszabadéthatja.

Túlünk de láta hálaadatlanságot,
Tetétül talpig utálatosságot,
Gyorson s meg hozzánk mutata haragot,
540. Töröknek ismég ada Fejérvárat.

Te de oh Isten már bennünk meddig versz,
Mert bününk szerént es ha nekünk fizetsz,
Egy lábíg hát úgy minket mind elveszthetsz,
Kegyelmességvel ha elől nem veszesz.

545. Inkább de tekénts irgalmasságotat,
Az Jézus Krisztust az te szent fiadat,
Ne nézd Úr Isten mi gonoszságinkat,
Benned bizókért add meg országunkat.

Itt vitézlő nép neked én azt mondom
550. Vagy kapitán vagy, vagy ki vagy kiáltom,
Fejérváriakon mindentek tanuljon,
Az török hiti tiktek meg ne csaljon.

Azféle példád jóllehet elég van
De ha Istentől ez hivatalod van,
555. Azt miveld az mi tisztességedre van,
Ne szánd halálad, mert higgyed jóra van.

Bátor de mondom azután meghalnál,
Hogyha lehetne örömost kimulnál,
Rabságval buval együtt te nem járnál,
560. Maradékodnak jó hirt nevet hadnál.

Aztot de inkább ti cselekedjétek,
Jó vitézeket hozzátok gyűjtsétek,
Szegén rabokat megszabadétsátok,
Hogy tisztességet kikvel vallhassatok.

565. No szent hozzátok és megbocsássatok,
És ha nevemet ti tudakozzátok,
Száztizenedarmad verset ha olvastok,
Csak haszna legyen ott megtaláljátok.

Ezörhatszázban s három esztendőben,
570. Az tengör mellett ezt irák versekben,
Egy katona rab szomorú kedvében,
Ki Fejérvárért most is van nagy nyügben,
Szent Isten ne hadd szegént ott veszésben.

JEGYZETEK

1. Wathay önéletrajzát kiadta *Ponori Thewrewk József*: Régiségbúvár, 1. kötet 2. füzet. Wathay Ferenc prosaművei. (Pozsony 1838)
2. X. ének, 497—501. sor.
3. *Wathay Ferenc* Énekeskönyve. Jegyzetekkel és bevezető tanulmány-nyal közli: *Nagy Lajos*. (Székesfehérvár 1955) IKMK A. 1. sz.
4. Rajzai közül csak néhány jelent meg nyomtatásban: Magyar Nyelv, XVI. évfolyam, 125. oldal. — Magyar Művelődéstörténet (Szerk. *Domanovszky Sándor*) III. kötet 41. — Magyar költők XVII. század. (Bp 1956) Magyar Könyvtár. Összeállította: *Jenei Ferenc*.
5. OL. Batthyány levéltár, Missiles. — Mindkét levél innen való.
6. *Takács Sándor*: Rajzok a török világból. I. 243.
7. *Istvánffy Miklós*: Magyarország története 1490—1606. Fordította *Vidovich György*. (Debrecen 1867—1870) 869.
8. *Gömöri Gusztáv*: Székesfehérvár visszavétele 1601-ben és újbóli elvesztése 1602-ben. — HK. (1892) 635.
9. Handbuch für Heer und Flotte. (Berlin 1913) V. 69.
10. *Ballagi Aladár*: Wallenstein horvát karabélyosai, 1623—1626. (Bp. 1882) 189.
11. *Wenner v. Crailsheim*: Ein ganz new Reysebuch von Prag ausz bis Constantinopel... p. 15. Nyomtatvány a prágai egyetemi könyvtárban.
12. OSzK. Kézirattár, Quart. Hung. 259. Schmid Antal könyvkiadói jelentése, Pozsony, 1836. március végén.
13. Hasznos Mulatságok, 1838 I. 98—100., 111—112., 137—139. — Hírnök, 1844. január 24—28., február 7., 18., 21. — december 3., 10. Wathay nevének említése nélkül.
14. *Dézi Lajos*: Wathay Ferenc. Sz (1914) 1—16.
15. Írásának időpontját W. megjelölte az ének utolsó versszakában: 1603-ban a tenger mellett írta, tehát már a Fekete Toronyban. A „Mina nap is rabság szálla egy fiadra” — sor arra utal, hogy az esemény még igen frissen élt emlékezetében. Ezt bizonyítja Fehérvár török ostromának igen részletes, részleteiben is forrásértékű leírása. — A versekben a történelmi ének teljes címe található. — Nótajelzései közül az első az 1571-ben írt „Turi György haláláról” szóló történelmi ének, a második pedig Tinódi Lantos Sebestyén „Az vég Temesvárvan Lcsonczi Istvánnak haláláról” szóló történelmi énekének első sora. — Székesfehérvár történelmének első 25 versszakát (1—100 sor) kiadta *Ponori Thewrewk József* a Hasznos Mulatságok 1838. évfolyamának 137—139. lapjain, a teljes szöveget pedig a Hírnök-ben 1844. jan. 24, 28, febr. 7, 18, 21. A szövegmagyarázatot az alábbiakban a sorok megjelölésével adjuk.
6 Székesfehérvárt 1543-ban foglalták el a törökök.
7 1601. augusztus.
8 Nem len segeded = nem segített senki.

- 23 Philippe Emmanuel de Lorraine-t, Mercoeur hercegét 1601. április 8-án nevezték ki a török kézen lévő Székesfehérvár ellen működő sereg főparancsnokává.
- 28 Török had alatt nem Fehérvár helyőrsége értendő, hanem a váron kívül, a táborban lévő sereg.
- 41 Haszon bég, más források szerint Huszein bég.
- 44 Vártát oszta = őrhelyekre küldte.
- 46 Beslia az önkéntes török lovasság egy fajtája. Így nevezték ennek tartózkodási helyét is, a palánkkal körülvett huszárvárat (külsőváros). — Fehérváron a későbbi Budai külváros volt a huszárváros. — A Sziget Fehérvár déli külvárosa volt (mai Palotai és Rácváros).
- 48 A Sziget külvárost Ruszwurm generális 1000 embere az éj leple alatt, átgázolván a mocsáron, meglepetésszerűen foglalta el.
- 62 Ekkor égett le a középkori királyi palota és bazilika.
- 64 1601. szeptember 20-án.
- 68 Por = a felrobbant puskapor.
- 73 Hazon bassa = Jemisdzsi Haszan pasá szerdár 60 000 főnyi sereggel jött Fehérvár felmentésére.
- 94 Báránd, helység Fehérvártól délre.
- 100 Storomberg = Starhemberg gróf 1061. december végéig Székesfehérvár főkapitánya volt.
- 103 Vaskapu, Moha és Iszkaszentgyörgy között. Ma is dülönév.
- 110 Almás: Magyaralmás, Fehérvártól északra.
- 117 Október 10. körül.
- 136 Szent György = ma Iszkaszentgyörgy, Mohától északnyugatra.
- 137 Patak = ma Gaja patak.
- 161 Tartozék = caveo, submetuo, sich hüten.*
- 184 Az u. n. szentgyörgymezei csatában már W. is részt vett, Nádasdy Ferenc csapatai között. Leírásában akkor is szigorúan ragaszkodott közvetlen élményeinek rögzítéséhez. A két hadsereg napokig tartó viaskodását nem tudta áttekinteni. (Fitz Jenő: „Székesfehérvár veszéséről való história”. — Fehérvár. A Vörösmarty Irodalmi Társaság irodalmi és helytörténeti antológiája. 4 (1956)
- 192 Iginé = így ne.
- 194 Conte Isolano János Márkot 1601. végén nevezték ki Székesfehérvár főkapitányává.
- 204 Isolano a vár átalakítási tervei miatt tartózkodott Bécsben. A tervek jóváhagyását azonban a haditanács egyre halogatta, s csak júniusban indulhatott meg az építkezés.
- 216 Székesfehérvár középkori eredetű, külsőtornyos várát az 1602-i ostrom előtt építette át Isolano ó-olasz bástyás várrá. (Fitz J. i. m. 405. o.)
- 218 Talán idő-vétetlen, késedelem nélkül.
- 236 Ruszwurm tábornagyot 1602. május végén nevezték ki fővezérnek.
- 269 Themetheős, valószínűleg tollhiba Themetheón helyett. Ez a temető a mai Szeder utca területére esett, az u. n. Ingovány faluba. (Fitz J. i. m. 409. o.)
- 273 Sóstó, Fehérvár déli részén.
- 274 Ingovány falu, mely még a XVI. század közepén is fennállott, a mai szedreskerti homokbánya és a Tobak utca között volt.
- 281 Szent Klára napja — augusztus 12.
- 325—328 A kéziratban ez a versszak lapszéli betoldás.

- 352 Az általános roham augusztus 28-án kezdődött.
- 363 Nagiall = nagyon, nagyobb részt.
- 367 Groff es Hermesthein — Isolano és Friedrich Herberstein százados.
- 388 Szent János nyaka vágása napja: augusztus 29.
- 411 Azonnepekett = asszonynépeket.
- 412 Wathay a 449—452 sorokban nevezi meg saját magát.

HASZNÁLT RÖVIDÍTÉSEK :

HK	Hadtörténelmi Közlemények
IKMK	István Király Múzeum Közleményei
OL	Országos Levéltár
OSzK	Országos Széchenyi Könyvtár
Sz	Századok

ISTVÁN KIRÁLY MÚZEUM KÖZLEMÉNYEI

Szerkeszti: FITZ JENŐ

MEGJELENTEK :

A. (tudományos) sorozat:

1. Wathay Ferenc Énekeskönyve	50 Ft.
2. <i>Fitz Jenő</i> : Kiadatlan Hercules domborművek Fejér megyében	2 Ft.
3. <i>Fitz Jenő</i> : A székesfehérvári Budai külváros középkori templomai	3 Ft.
4. <i>Fitz Jenő</i> : Hercules-kultusz eravízsztusz területen	3 Ft.

B. (népszerű) sorozat: Múzeumi Füzetek

1. <i>Fitz Jenő</i> : Csókakő vára	1 Ft.
2. <i>Fitz Jenő</i> : A székesfehérvári középkori bazilika	2 Ft.
3. <i>F. Petres Éva</i> — <i>Fitz Jenő</i> : Fejér megye rövid története I.	3 Ft.
4. <i>Fitz Jenő</i> : Séta a régi Székesfehérvárról	3 Ft.
5. <i>Radetzky Jenő</i> : Székesfehérvár madárvilágáról	2 Ft.
7. <i>Fitz Jenő</i> : Török erődítések Fejér megyében I.	2 Ft.
8. <i>Fitz Jenő</i> : Török erődítések Fejér megyében II	2 Ft.
9. <i>Fitz Jenő</i> : A sárkeszi mithraeum	1 Ft.
11. <i>Fitz Jenő</i> : A középkori Székesfehérvár	3 Ft.
12. <i>Fitz Jenő</i> : Végvári harcok Fejér megyében	3 Ft.
13. <i>F. Petres Éva</i> : Mészöly Géza	1 Ft.
14. <i>Wathay Ferenc</i> : Székesfehérvár vesztéséről való história	2 Ft.

C. sorozat: Székesfehérvári Szemle

10. kötet, 1955. év	5 Ft.

D. (múzeumi vezetők) sorozat:

1. <i>Fitz Jenő</i> : Vezető a középkori romkertben	elfogyott
2. Vezető az István Király Múzeum kiállításáiban	1 Ft.
3. Kassák Lajos képművészete	1 Ft.
4. Leonardo da Vinci kiállítása	1 Ft.
5. Vincenc Hložník kiállítása	1 Ft.
6. Nyergesi János kiállítása	1 Ft.

E. sorozat: A Fejér megyei múzeumok évi jelentései

1. 1955. év	3 Ft.
2. 1956. év	3 Ft.

ELŐKÉSZÜLETBEN :

A. (tudományos) sorozat :

5. <i>Solymos Ede</i> : Rekesztő halászat a Velencei tivon
6. <i>Somogyi Árpád</i> : A XV. századi orosz ikonfestészet egy emléke Székesfehérvárról

B. (népszerű) sorozat: Múzeumi Füzetek

6. <i>Stigler István</i> : Székesfehérvár nyomdászatainak 150 éves története
10. <i>Juhász József</i> : Székesfehérvár ostroma 1490-ben
15. <i>Fitz Jenő</i> : Régészeti kutatások Fejér megyében

Az ISTVÁN KIRÁLY MÚZEUMI KÖZLEMÉNYEI Fejér megye történetére, műemlékeire, néprajzi és természettudományi kincseire vonatkozó tudományos (A. sorozat és Székesfehérvári Szemle), népszerű (B. sorozat) és múzeumi vonatkozású (D. és E. sorozat) tanulmányokat közöl.

A KÖZLEMÉNYEK egyes számai a Múzeum pénztárainál és postai újságpavilonokban szerezhetők meg. A Múzeumi Füzetek (B. sorozat) évenként megjelenő 6 száma előfizetés útján is megrendelhető az István Király Múzeum 142 535—906 számú csekkzámlájára történő befizetéssel. Egy-egy évfolyam (I: 1—6, II: 7—12, III [1957. évf.]: 13—18. számok) előfizetési díja 12 Ft. Előfizetőink a Fejér megyei múzeumok évi jelentéseit (E. sorozat) és a múzeumi vezetőket (D. sorozat) illetményzámként megkapják.

